

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมพระเครื่อง
โดย : นายอรรถพันธ์ สุวรรณเสริมศรี
ชื่อปริญญา : พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
วิชาเอก : การวิเคราะห์และวางแผนทางสังคม
ปีการศึกษา : 2540

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมพระเครื่อง มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึง ลักษณะทางพุทธศาสนา ลักษณะทางจิต ประสบการณ์ทางพุทธศาสนา รวมถึงลักษณะของการครอบครองพระเครื่องของพุทธศาสนิกชนที่มีความนิยมพระเครื่องในเขตกรุงเทพมหานคร จากบุคคลที่ได้รับหรือแสวงหาพระเครื่องมาไว้เป็นของตนเอง ไม่ว่าจะด้วยวิธีการหรือวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ทำการสุ่มตัวอย่างจากแหล่งที่มีการเปิดให้เช่าพระเครื่อง เช่น ชมรมพระเครื่องต่างๆ หรือวัดที่มีพระเครื่องให้เช่า

จากการรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง 205 คน พบว่า ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.1 เป็นเพศชาย ร้อยละ 89.3 เพศหญิง ร้อยละ 10.7 การศึกษาจบชั้นปริญญาตรี ร้อยละ 44.9 เป็นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 40.5 รายได้ส่วนใหญ่สูงกว่า 16,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 30.7 ลักษณะของความนิยมพระเครื่องแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ชื่นชมในความเก่าแก่และประวัติของพระสงฆ์ผู้สร้างพระเครื่องรุ่นหรือองค์นั้นๆ จำนวนร้อยละ 40 กลุ่มที่เชื่อในปาฏิหาริย์และความอัศจรรย์ของพระเครื่องนั้น ร้อยละ 16.6 กลุ่มผู้มีพระเครื่องไว้เพื่อเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึงองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ร้อยละ 27.3 และกลุ่มที่เชื่อว่าพระเครื่องนั้นจะมีราคามากขึ้นในอนาคต จำนวนร้อยละ 16.1

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีความเชื่อและมีการปฏิบัติตนซึ่งเป็นลักษณะสำคัญทางพุทธศาสนา อยู่ในเกณฑ์ต่ำ จะเป็นผู้ที่มีความนิยมพระเครื่องโดยเชื่อในปาฏิหาริย์และความอัศจรรย์ของพระเครื่องนั้น และพบว่าลักษณะดังกล่าวที่มีอยู่สูง จะพบอยู่ในกลุ่มที่มีพระเครื่องไว้เพื่อเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึงองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ลักษณะทางจิตของกลุ่มที่ศึกษาพบว่า กลุ่มที่เชื่อในปาฏิหาริย์

และความอัศจรรย์ของพระเครื่องนั้น มีภาวะของการควบคุมอารมณ์และความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ ซึ่งต่างจากผู้ที่มีความนิยมพระเครื่องเพราะชื่นชมในความเก่าแก่และประวัติของพระสงฆ์ผู้สร้างพระเครื่องรุ่นหรือองค์นั้นๆ กับกลุ่มผู้ที่มีพระเครื่องไว้เพื่อเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึงองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า โดยลักษณะทางจิตของทั้งสองกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางและสูงซึ่งใกล้เคียงกัน ผู้ที่มีประสบการณ์ทางพุทธศาสนาสูง คือมีโอกาสเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาจะเป็นกลุ่มของผู้ที่มีพระเครื่องไว้เพื่อเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึงองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า และประสบการณ์ดังกล่าวมีน้อยมากในผู้ที่เชื่อว่าพระเครื่องนั้นจะมีราคามากขึ้นในอนาคต ลักษณะของการครอบครอง พบว่า พระเครื่องเป็นสิ่งที่นิยมให้หรือรับกันระหว่างบุคคลในทุกกลุ่มของความนิยม ยกเว้นแหล่งที่มีการเปิดให้เช่าหาพระเครื่องผู้ที่เชื่อว่าพระเครื่องนั้นจะมีราคามากขึ้นจะเช่าหาเป็นส่วนใหญ่ และการเช่าหาพระของกลุ่มนี้มีค่าเฉลี่ยในการเช่าสูงกว่าทุกกลุ่ม พระพิมพ์ผงเป็นแบบพระและเนื้อพระที่เป็นที่นิยมในทุกกลุ่ม ส่วนลักษณะทางพุทธคุณที่เชื่อว่าจะได้รับจากพระเครื่องนั้น ด้านเมตตามหานิยมเป็นที่ต้องการของกลุ่มที่เชื่อว่าพระเครื่องนั้นจะมีราคามากขึ้นในอนาคต ส่วนด้านแคล้วคลาดปลอดภัยจะพบในผู้ที่เชื่อในปาฏิหาริย์และความอัศจรรย์ของพระเครื่องนั้น

จากการศึกษาที่พบ โอกาสของการประกอบกิจกรรมทางศาสนาและความใกล้ชิดกับกิจกรรมทางศาสนาที่น้อยลงไป บวกกับการรับรู้ถึงสาระในหลักธรรมและการปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นน้อยลงไปด้วย และการขาดความเข้าใจในหลักธรรมที่สอนให้บุคคลใช้ปัญญาในการพิจารณาหาเหตุผลมาอธิบายยอมที่จะกระทำได้อย่าง ทำให้อารมณ์ จิตใจ รวมทั้งสภาวะทางอารมณ์นั้นต่ำลง ขาดความมั่นใจ ยังผลให้ต้องหาสิ่งอื่นมาเป็นที่พึ่งและยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะพบในผู้ที่นิยมพระเครื่องเนื่องจาก เชื่อในปาฏิหาริย์และความอัศจรรย์ของพระเครื่องและเชื่อว่าพระเครื่องนั้นจะมีราคามากขึ้นในอนาคต

จะเห็นได้ว่าจากที่พระเครื่องเป็นสิ่งซึ่งพุทธศาสนิกชน ใช้เป็นสิ่งแทนองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อระลึกถึงพระองค์ คำสอนของพระองค์ และประพฤติปฏิบัติตามคำสอนนั้น แต่ความแตกต่างตามความเข้าใจถึงความหมายของพระเครื่อง ความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาจึงแตกต่างกันไป จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งพบว่า ความนิยมพระเครื่องเพื่อเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึงองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า มีจำนวนน้อยกว่า เมื่อเทียบกับความนิยมเพราะชื่นชมในความเก่าแก่ของพระเครื่องและประวัติของพระสงฆ์ผู้สร้างพระเครื่อง รวมทั้งเชื่อว่าพระเครื่องนั้นจะมีราคามากขึ้นในอนาคต รวมกัน

ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางศาสนาเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นโอกาสที่จะได้สร้างความใกล้ชิดรวมทั้งปลูกฝังความเข้าใจในเหตุผลของหลักธรรมที่พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและชี้นำในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง